

Konferencia *Dilexi decorum domus Tuae* – Benedikt XVI. a tradičná liturgia

Branislav Michalka

14. júla 2023 ✝ Cirkev

Ako sme na našom portáli viackrát avizovali, počas minulého víkendu sa v Trnave konala zaujímavá konferencia organizovaná *Spolkom latinskej omše* s názvom *Dilexi decorum domus Tuae* – *Benedikt XVI. a tradičná liturgia*. Témou konferencie bol primárne vzťah nedávno zosnulého pápeža Benedikta XVI. k tradičnej liturgii, a to tak v zmysle sv. omše slúženej podľa misála z roku 1962, ako aj v zmysle liturgickej tradície všeobecne. Sekundárne bola konferencia zameraná na rôzne aspekty aplikácie vzťahu cirkevnej tradície k liturgii a následne k životu veriacich, snažiacich sa túto tradíciu zachovávať a žiť.

Na začiatku konferencie sa prihovril poslucháčom hlavný organizátor a predseda *Spolku latinskej omše* Peter Čambál, ktorý v príhovore potešil prítomných ubezpečením, že prebiehajúca konferencia je začiatkom novej tradície, ktorú chcú organizátori rozvíjať v ďalších ročníkoch.

Emeritný pápež Benedikt XVI. v Hyde Parku

zdroj: flickr.com /Mazur/catholicnews.org.uk

Ako prvý predniesol príspevok s názvom *Benedikt XVI. – pápež liturgie* o. Ľubomír Urbančok, ktorý je kaplánom *Spolku latinskej omše*. Na začiatku konštatoval, že v oblasti diskusie o tradičnej liturgii panuje určitá absencia vyššej úrovne a kvality, a to dokonca aj u renomovaných teologických autorov. Táto absencia sa podľa neho často prejavuje na oboch póloch diskutujúcich strán, čiže tak u odporcov, ako aj u zástancov tradičnej liturgie. U prvých ako predpojatosť a zavádzajúce argumenty, u druhých často ako prehnaný radikalizmus a zjednodušovanie celkovej problematiky cirkevnej tradície ako takej.

Práve v súvislosti s Benediktom XVI. preto vyzdvihol jeho vysokú teologickú erudíciu, s ktorou dokázal premýšľať o problematike tradície a liturgie a označil ho za „muža *fundovanej diskusie*“, ktorá sa nevyhýbala ani priamemu kontaktu s oponentmi. Ako príklad uviedol stretnutie kardinála Josepha Ratzingera (neskoršieho Benedikta XVI.), už ako prefekta *Kongregácie pre náuku viery* s biskupom Fellayom z *Bratstva svätého Pia X.* a stretnutie s teológom Hansom Küngom.

Podľa o. Urbančoka sa intenzívny vzťah Josepha Ratzingera k liturgii datoval už od útleho detstva pričom dodal, že pre jeho celoživotný záujem o problém liturgickej tradície by mohol byť označený doslova ako „*homo liturgicus*“. Svedčil o tom podľa neho aj Ratzingerov záujem o osud katolíckej liturgie po II. vatikánskom koncile. Bola to okrem iného práve jeho kritika reformy misála z roku 1969, ktorú považoval za unáhlenú, neorganickú a doslova umelo vytvorenú „*od stola*“ ľuďmi odtrhnutými od reality tradície, ktorá tento záujem podľa prednášajúceho potvrdzovala.

O tom, že vnímanie tejto reformy misála, ako zásadnej diskontinuity v organickom vývoji katolíckej liturgie, bolo zo strany kardinála Ratzingera správne, svedčila podľa o. Urbančoka aj celková atmosféra, ktorá sa vykryštalizovala v Cirkvi po jej zavedení. Vytrácanie sa zmyslu pre „*sacrum*“ – posvätnosť v katolíckych masách, a to tak v liturgii, ako aj v celom náboženskom živote považoval kardinál Ratzinger za priamy dôsledok unáhlených zmien liturgickej reformy.

O. Urbančok na záver zhrnul dve hlavné príčiny, ktoré považoval kardinál Ratzinger za motor súčasnej cirkevnej krízy: zatemnenie priority Boha pri slávení liturgie a atmosféru „*zlomu*“ v cirkevnom vývoji. To bola rovina, v ktorej sa už ako pápež pokúsil o nápravu, trvajúc na tom, že „*to čo bolo posvätné počas predchádzajúcich generácií, to musí byť posvätným aj pre nás.*“

Ďalším prednášajúcim bol český kňaz a pedagóg o. Příbyl, ktorý v úvode opísal charakter Benedikta XVI. ako kombináciu vzdelania na úrovni dvanástich teológov so zbožnosťou dieťaťa, ktoré pristupuje k prvému svätému prijímaniu. V súvislosti s témou liturgickej reformy následne citoval jeho výrok, že „*pokrok nepredstavuje nové a nové efekty, ale dôstojné opakovanie*“.

Svoju prednášku s názvom *Pastoračné skúsenosti s aplikáciou motu proprio Summorum pontificum* potom sústredil na analýzu a opis praktickej stránky odovzdávania tradičnej liturgie. Podľa neho bolo úmyslom Benedikta XVI., aby po tomto motu proprio mohol každý kňaz slúžiť bez zábran podľa misála z roku 1962. O. Příbyl spochybnil striktné direktívny spôsob, akým chce túto problematiku riešiť súčasné cirkevné vedenie a zastal sa možnosti rozhodovať o výbere misála na lokálnej úrovni.

Pri porovnaní reakcií veriacich na predkoncilový a pokoncilový rítus, konštatoval na základe vlastnej skúsenosti s priaznivcami tradičnej liturgie viditeľnú „*lásku k liturgii*“, ktorá kontrastuje s často konzumným a komunitným vzťahom k liturgii u návštevníkov *Novus ordo missae* (NOM). Túto absenciu vrúcnejšieho primknutia veriacich k NOM zdôvodnil jej charakterom, keďže svojím nedostatkom sakrálnosti pripomína akúsi „*kázeň s oblohou*“, kde v obraznom vyjadrení hlavné jedlo predstavuje ako u protestantov kázeň (ktorá sa väčšinou strojnásobí pri úvode omše aj na jej záver) a skutočná podstata omše – obeta, je len akýsi doplnok. Ľudia podľa neho hodnotia hudbu, kázeň, spoločenstvo, ale to podstatné im často uniká.

Na margo častej námietky odporcov tradičnej liturgie, že ide o akýsi staromilský estetizmus uviedol, že všetky pozorovania svedčia o opaku a potvrdzujú, že viditeľný sakrálny a mystický rozmer tradičnej liturgie vtahuje účastníkov a tajomným spôsobom sa ich zmocňuje. Uviedol časté prípady nezainteresovaných ľudí, ktorí pri prvom príchode na takúto svätú omšu odchádzajú v slzách, bez toho, aby dokázali presne uviesť príčinu svojho dojatia. Ako príklad uviedol príbeh protestantského skladateľa 18. storočia v Drážďanoch, ktorého syn sa rozhodol navštíviť katolícku omšu, aby si vypočul hudbu českého skladateľa Jána Dismasa Zelenku, ktorý na drážďanskom dvore pôsobil. V duchu rodiacej sa osvietenskej tolerancie napomenul ešte

otec syna, aby sa z katolíckeho obradu nesmiel. Sám zostal radšej vonku. Výsledkom synovej návštevy však zostal šokovaný – syn totiž vyšiel z chrámu v slzách.

Záber z tradičnej latinskej sv. omše slúženej podľa misála z roku 1962 zachytávajúci sláviaceho kňaza pri pozdvíhovaní Najsvätejšieho Tela Kristovho.

zdroj: wikimedia commons

V súvislosti s pastoráciou v Česku uviedol o. Stanislav Příbyl nepopierateľné úspechy a rast v komunitách priaznivcov tradičnej liturgie, ktorý sa prejavuje okrem iného počtom kňazských povolaní, ostro kontrastujúcim s úpadkom v bežných spoločenských. Ako zaujímavý prípad uviedol cisterciánsky kláštor Vyšší Brod, ktorý sa niekoľko rokov po svojom návrate k tradičnej bohoslužbe a spiritualite stal kláštorom s najnižším vekovým priemerom na svete.

Nasledujúca prednáška kňaza a profesora Pápežskej univerzity v Ríme o. Francesca Giordana bola zameraná na *Rodinu a manželstvo ako prostriedok odovzdávania Tradície*. Predostrel ťažkú situáciu súčasných katolíckych rodín a najmä rodičov, ktorí musia odovzdávať vieru v náročných podmienkach modernej spoločnosti. Ako základné východisko pri riešení rôznych dilem, vznikajúcich pri odovzdávaní viery, použil o. Giordano príhovor Benedikta XVI. z 5. júna 2005, v ktorom sa zameril na otázky manželstva, rodiny, odovzdávania viery a Cirkvi.

V ňom dochádza k záveru, že manželstvo muža a ženy, ako Bohom chcená inštitúcia, nedokáže samo o sebe zabezpečiť účinné a primerané odovzdávanie lásky a zmyslu života deťom. Táto autorita je daná „väčšej rodine“ – Cirkvi. Z toho dôvodu budovanie každej jednotlivkej rodiny zapadá do kontextu väčšej rodiny – Cirkvi, ktorá ju podporuje a zabezpečuje budúcnosť vo vzťahu k Stvoriteľovi.

Súčasťou tejto spolupráce medzi rodinou a Cirkvou, pri odovzdávaní Tradície, dopĺňa o. Giordano, je aj liturgia. Uctievanie je spojené so Zjavením a Tradíciou a nie individuálnym, ale cirkevným charakterom. Má svoju logiku uctievania, ktorej súčasťou je aj liturgický poriadok, ktorý sa nám v priebehu storočí odovzdával v rodinách a v Cirkvi.

V posledných rokoch sme však svedkami túžby teológov, ktorí sa pokúsili integrovať marxistickú ideológiu do viery a teraz sme už aj svedkami výsledkov tohto snaženia. Je ním napríklad klesajúca pôrodnosť, narastajúca rozvodovosť, celkový rozklad spoločnosti a to aj v katolíckom prostredí. Môžeme pozorovať strach ľudí pred definitívnym životným rozhodnutím, pred vernosťou a neustále vajatanie a hľadanie efemérneho „šťastia“.

Východiskom z tejto krízy môže byť podľa o. Giordana len návrat k Tradícii, čo znamená žitie trvalosti vo viere aj manželstve. V rovine rodinnej je to podieľanie sa na kontinuite generácií a na odovzdávaní tejto

kontinuity. To je základ otcovstva a materstva. K tomu pristupuje zo strany Cirkvi odovzdávanie Tradície cirkevnej, na ktorom tiež rodiny participujú. Dnes sa tak deje často v menších odhodlaných komunitách, ktoré odmietli sekularizmus a snažia sa v spolupráci s Cirkvou uchovať tak dedičstvo otcov, ako aj dedičstvo cirkevnej Tradície. Postupne vidieť plody tejto práce: veľké a zbožné rodiny. Je dojímavé vidieť mladé ženy, nadané a vzdelané, ktoré sa vzdávajú kariéry, aby sa stali matkami početných rodín. Do tohto prúdu, v ktorom vidí o. Giordano nádej pre budúcnosť, sa zaraďuje Cirkev v osobách kňazov, odovzdávajúcich týmto rodinám Tradíciu. Cirkev a rodiny tu tvoria živý príklad toho, ako sa dá spoločnými silami uchovať poklad viery a odovzdať ho ďalším generáciám.

Posledným príspevkom na konferencii bola prednáška o. Radovana Rajčáka s názvom *Liturgicko-právna úvaha nad Summorum pontificum v rámci spoločenského dobra Cirkvi*. Začala definovaním spravodlivosti ako „dávať každému to, čo mu náleží“. A zatiaľ čo voči Bohu si nemáme právo ničho nárokovať, voči Cirkvi a jej služobníkom majú veriaci určité práva, ktoré musia byť rešpektované. To znamená, že veriaci majú napríklad nárok na správne vysluhovanie sviatostí.

V kontexte určitých práv môžeme posudzovať aj snahu Benedikta XVI. umožniť veriacim, ktorí po tom túžia, neobmedzené slávenie liturgie podľa misála z roku 1962. Jeho snahou bolo lepšie ukotviť ich nárok v právnej rovine a preto podľa o. Rajčáka zadefinoval misál Pavla VI. z roku 1969 ako „riadny rítus“ a starý misál ako „mimoriadny rítus“. Benedikt XVI. zároveň vyhlásil, že *de iure* pretrvávajú obe formy rítu.

Konštatoval pri tom, že pred vydaním *Summorum pontificum* bol starý misál predmetom určitých zákazov a mal podľa autorov týchto zákazov upadnúť akoby do zabudnutia. Avšak tento prístup označil za anomáliu v dejinách Cirkvi, pričom poukázal na liturgické reformy Pia XII., ktoré podobným zákazom predreformného misála neoperovali.

Zriedkavé a výnimočné slúženie sv. omše podľa tohto misála bolo ošetrované len obmedzenými lokálnymi privilégiami. To sa však definitívne zmenilo vydaním motu proprio, keď sa toto slávenie zmenilo z privilegovaného na zaručené právom. Vzniklo nárokovateľné právo veriacich voči hierarchii, umožňujúce veriacim dožadovať sa slúženia omše podľa misála z roku 1962.

Z tohto právneho nároku vznikli počas niekoľkých rokov početné komunity, naviazané na slávenie tradičnej liturgie. Do tejto reality prišlo motu proprio *Traditionis custodes* pápeža Františka, ktoré výrazným spôsobom (spolu s ďalšími dodatkami) obmedzuje právo veriacich, zadefinované v *Summorum pontificum*, na služby v starom obrade. Tým, že sa obracia proti vzniknutej právnej realite, ktorá mala zabezpečiť to, čo je spravodlivé a čestné.

Podľa o. Rajčáka však tradičnú liturgiu nemožno zničiť alebo zrušiť, pretože je živým jadrom organického liturgického života. Nová snaha je v rozpore so spravodlivosťou a nakoniec aj s realitou. Komunity priaznivcov tradičnej liturgie neustále narastajú, a keďže sa dožadujú len toho, čo bolo po stáročia uznávané ako dobré, a najnovšie aj v *Summorum pontificum*, tak je právo a realita na ich strane. Upieranie nároku na toto dobro nemôže v konečnom dôsledku uspieť.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/konferencia-dilexi-decorum-domus-tuae-benedikt-xvi-a-tradicna-liturgia/>